

Asia: VN/6434/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi energian alkuperätakuista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista

Työ- ja elinkeinoministeriö on 6.7.2020 pyytänyt lausuntoa ympäristöministeriöltä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi energian alkuperätakuista. Ympäristöministeriö esittää pyydettyinä lausuntona seuraavaa.

Yleisesti ottaen ympäristöministeriö pitää esitysluonnosta kannatettavana.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa kuluttamansa energian alkuperään luotettavan järjestelmän kautta. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön myös RED II:n alkuperätakuista koskeva sääntely sekä sähkömarkkinadirektiivin säännökset sähkön alkuperän ilmoittamisesta. Ehdotetulla lailla alkuperätakuujärjestelmää koskeva kansallinen sääntely laajennettaisiin sähkön lisäksi kaasuun, mukaan lukien vety, sekä lämpöön ja jäähdytykseen. Alkuperätakuista myönnettäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun energian lisäksi ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle. Energian alkuperän varmennusvelvoite laajennettaisiin koskemaan kaikkia energiamuotoja erikseen säädetyin poikkeuksin.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan esityksellä voi olla vaikutusta uusiutuvan energian kysyntään ja pidemmällä aikavälillä uusiutuvan energian tuotantoon. Mahdolliset uusiutuvan energian tuotantoa lisäävät vaikutukset voivat vähentää päästöjä ja parantaa ilmanlaatua. Vaikka ympäristöministeriön näkemyksen mukaan ympäristövaikutukset ja vaikutukset päästöihin saattavat jäädä melko vähäisiksi, voisi esityksen ympäristövaikutuksia selvittää tarkemmin. Lähtökohtaisesti alkuperätakuujärjestelmän laajentamisella pitäisi olla positiivisia ympäristövaikutuksia, jotta sen tarkoitus ei jäisi pelkästään kuluttajansuojan sekä markkinainformaation parantamiseen. Olennainen

selvitettävä kysymys olisi, mikä on alkuperätakuujärjestelmän laajennuksen uusiutuvaa energiaa lisäävä ja päästövähennyksiä tuottava vaikutus.

Esityksen mukaan energianmyyjää, -tuottajaa ja -käyttäjää koskeva varmennusvelvoite tulisi koskemaan kaikkia energiamuotoja. Varmennusvelvoite koskee niitä tilanteita, kun energianmyyjä myy alkuperältään määriteltyä energiaa tai energiantuottaja tai -käyttäjä hyödyntää markkinoinnissaan tietoja käyttämästään alkuperältään määritellystä energiasta. Ympäristöministeriö näkee myönteiseksi sen, että sähköntuottajien velvoite ulottuu vain energiaan, jota markkinoidaan alkuperältään määriteltynä tuotteena. Tällöin hallinnollinen taakka toimijoille jäisi mahdollisimman pieneksi. Esityksestä jää kuitenkin hieman epäselväksi koskeeko varmennusvelvoite todella kaikkia energiamuotoja (esimerkiksi fossiililla tuotettua energiaa), kuten perusteluista voisi ymmärtää, vai vain uusiutuvaa-, ydin- ja hukkaenergiaa.

Ympäristöministeriö pitää ydinvoimalle myönnettäviä alkuperätakuita järkevinä, koska ydinvoimasähköksi markkinoitua sähköä myydään jo joka tapauksessa Suomessa tällä hetkellä. Alkuperätakuiden ulottaminen ydinvoimaan selkeyttäisi toimintatapoja sekä asettaisi suomalaiset tuottajat ja kuluttajat samaan asemaan ulkomaisten toimijoiden kanssa.

Ehdotuksella asetettaisiin poikkeus varmennusvelvollisuudesta sellaisissa tilanteissa, joissa alkuperätakuiden käytöstä ei voida katsoa olevan lisäarvoa. Ympäristöministeriö näkemyksen mukaan poikkeusten asettaminen on järkevää tilanteissa, joissa laajennus toisi uusituvan energia-alan toimijoille turhaa hallinnoista taakkaa sekä transaktiokustannuksia, ja olisi siten ristiriidassa uusiutuvan energian edistämistavoitteiden kanssa.

Laajennuksesta johtuen tulevaisuudessa myytäisiin monia hyvin erityyppisiä lain määrittämiä energiatuotteita. Lain laajentaminen voi siis tarkoittaa haasteita järjestelmän ja toimijoiden valvonnassa. Valvontaa järjestelmän puitteissa tulisi suorittaa aktiivisesti eikä valvonnan tulisi perustua pelkästään valitukseen valvontaviranomaiselle. Valvontaviranomaisen tulisi voida tarkastella ja valvoa itsenäisesti uusituvan energian argumentein markkinoituja lopputuotteita. Lisääntynyt valvonnan tarve on syytä ottaa huomioon myös siihen asetettavissa resursseissa. Toisaalta valvonnassa tulisi tehdä myös tiivistä yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa, joka vastaa yleisesti kuluttajansuojalaista ja jonka piirissä laajennuksen energiatuotteet ovat jo periaatteellisesti aiemmin olleet.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan lämmön ja jäähdytyksen siirtoverkot ovat huomattavasti kaasun siirtoverkkoa paikallisemmat. Ehdotuksen mukaisesti alkuperätakuita myönnettäisiin kaikille alkuperätakuujärjestelmään kuuluville energiamuodoille tuotannon fyysisten siirtoyhteyksien laajuudesta riippumatta.

Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan lämmön ja jäähdytyksen paikallisuudesta johtuen kuluttajalla voidaan olettaa olevan tietty käsitys kuluttamastaan lämpö- ja jäähdytysenergiasta. Jos uusiutuvaa lämpöä ja jäähdytystä voidaan myydä ilman fyysistä linkkiä, voi kuluttajan olla jatkossa vaikea ymmärtää, mitä energiaa hän oikeastaan kuluttaa. Ehdotuksen muotoilu voi mahdollistaa tilanteen, jossa kuluttaja saa energiansa verkosta, jossa hän tietää energian olevan fyysisesti lähes täysin uusiutuvalla energialla tuotettua, mutta tuottaja myykin alkuperätakuut toisaalle. Toisaalta fossiiliseksi tiedetylle energialle voidaan peruuttaa alkuperätakuuta jopa ulkomailta. Kaksoislaskennan epäily on näissä tilanteissa ilmeinen.

Kuluttajalta saattaa hämärtyä käsitys siitä, miten hän voi vaikuttaa oman energiantuottajansa tosiasiallisiin tuotantotapoihin. Jos alkuperätakuiden myyntiä ilman fyysistä linkkiä ei koeta oikeudenmukaiseksi, ei kuluttajien luottamus alkuperätakuujärjestelmään välttämättä lisäänty eikä hallituksen esityksen yksi päätavoitteista siten toteudu. Sähkön osalta vastaavanlaista ongelmaa ei ole ainakaan kansallisesti, sillä sähköverkko kattaa lähes koko maan ja myös siitä on yhteyksiä ulkomaille.

Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä tulisi käydä läpi vaihtoehto, jossa lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuilla on yhteys fyysiseen energiaan. Näiden energiamuotojen tosiasiallisen luonteen takia niiden alkuperätakuuta ei tulisi voida peruuttaa sen lämpöverkon ulkopuolella, jossa ne on myönnetty.

Ottaen huomioon, että sähkön alkuperätakuun hinta on pysynyt kohtalaisen alhaisena ja Suomessa on paljon uusiutuvaa lämmöntuotantoa, ei niukkuutta uusiutuvan lämmön takuista välttämättä synny ja siten niiden hinta saattaa jäädä hyvin alhaiseksi. Silloin myös järjestelmän uusiutuvaa lämmöntuotantoa kasvattava vaikutus sekä positiiviset ympäristövaikutukset jäisivät vähäisiksi. Tässä tapauksessa voisi tulla kyseeseen myös vapaaehtoinen järjestelmä, jolla direktiivin minimiehdot täytetään ja jossa kuluttajaviranomainen voisi luoda kattavat toimintaohjeet luotettavaan lämpö- ja jäähdytysenergian myyntiin.

Hallituksen esityksen mukaan lämmön ja jäähdytyksen alkuperästä ei voida katsoa olevan epäselvyyttä, jos kyseessä on esimerkiksi kiinteistökohtainen lämmitys tai kaukolämpöverkko, jossa kaikki lämpö tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä. Esityksessä voisi tarkentaa, onko siis sellainen tilanne mahdollinen, että verkosta, jonka energia on tuotettu täysin uusiutuvilla, voisi myydä pois uusiutuvan lämmön alkuperätakuut. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan tilanteessa, jossa lämmitysmuodosta ei ole mitään epäselvyyttä, ei uusiutuvan energian alkuperätakuuta voida myydä tämän verkon ulkopuolelle aiheuttamatta kaksoislaskennan vaaraa.

Ympäristöministeriö toteaa, ettei sillä ole muuta huomautettavaa työ- ja elinkeinoministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista.

Ylä-Mononen Leena
YM

Laasonen Ville
Ympäristöministeriö - Ympäristönsuojeluosasto/Ilmastoysikkö